

ปัจจัยทางจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ของสตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สุภะรัฐ ยอดระบำ*

(วันรับบทความ: 14 สิงหาคม 2563/ วันแก้ไขบทความ: 25 มกราคม 2564/ วันตอบรับบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2564)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างได้แก่ สตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 370 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะทางชีวสังคมหลัง ส่วนที่ 2 แบบวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และส่วนที่ 3 แบบวัดเกี่ยวกับปัจจัยทางจิตลักษณะ จำนวน 4 ชุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product-Moment Correlation) ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 58.4 ประกอบอาชีพเกษตรกร ครอบครัวยังมีรายได้ 5,001 - 10,000 บาท หรือร้อยละ 46 และเคยเป็นอาสาสมัครร้อยละ 32.2 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นสูงสุด คือ ด้านการแสดงความคิดเห็น และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นต่ำสุด คือ ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น คือ เอกลักษณ์แห่งตัวตน และทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น สำหรับข้อเสนอแนะการปฏิบัติเพื่อการพัฒนา คือ การค้นหาแนวทางในการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น รวมถึงการสร้างความรู้ความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น, สตรี, จิตลักษณะ

* อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช



Psychological Characteristics Related to Local Political Participation among Women in Khuanklang Subdistrict Municipality, Nakhon Si Thammarat

Suparat Yodrabum^{*}

(Received Date: August 14, 2020, Revised Date: January 25, 2021, Accepted Date: February 4, 2021)

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the psychological characteristics related to local political participation among women in Khuanklang Subdistrict Municipality, Nakhon Si Thammarat and 2) to investigate behaviors of the local political participation among women in the area. A questionnaire was employed to collect the data from 370 women in Khuanklang Subdistrict Municipality, Nakhon Si Thammarat. The questionnaire was composed of 3 parts: biosocial background, the behaviors of the local political participation and the four sets of psychological characteristics measurement. The data were statistically analyzed using percentage, mean and standard deviation and the correlation coefficients (Pearson's Product-Moment Correlation). It was found that 58.4 percent of the subjects were farmers with family income of 5,001 -10,000 baht per month (46 percent). About 32.2 percent were volunteers. Behavior of the local political participation among the women as a whole was at a moderate level. The highest behavior in local political participation was expressing opinions. The minimum behavior in the local political participation was organizing interest groups. Factors significantly associated with the statistical behavior of the local political participation were ego identity and favorable attitudes towards the behavior of the local political participation. The recommendations for practice are seeking the guidelines to cultivate the favorable attitudes towards the behaviors of the local political participation of the majority of the women and the women's awareness of the organizing interest groups.

Keywords: Local political participation, Women, Psychological Characteristics

^{*} Lecturer of Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทนำ

นับตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 30 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง... เพศ... จะกระทำมิได้” ส่งผลให้มีการตื่นตัวด้านสิทธิเสรีภาพมากขึ้น องค์กรสตรีต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิของสตรี โดยรณรงค์ให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น มีการแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ ในเรื่องของการกีดกันสตรีไม่ให้เข้ามามีบทบาทในส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าด้านอาชีพการดำรงตำแหน่งสำคัญในหน่วยงานราชการต่าง ๆ และการดำรงตำแหน่งทางการเมืองและการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ (สุพินดา เกิดมาลี, 2547) จากนั้น ในรัฐธรรมนูญฉบับต่อมา คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้พยายามที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ มากขึ้น อาทิ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายหรือรูปแบบอื่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่ ส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (อนุรักษ์ นิยมเวช, 2554)

อย่างไรก็ตาม แม้สังคมจะตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีมากขึ้น และได้มีการดำเนินการในหลายด้านเพื่อส่งเสริมให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ในด้านการเมืองและการบริหารในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ แต่จากตัวเลขสถิติในปี 2558 กลับพบว่าแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิงยังคงมีสัดส่วนที่น้อยกว่าผู้ชายมาก โดยในปี 2557 ผู้หญิงได้รับเลือกเป็นวุฒิสมาชิก ร้อยละ 15.58 ในขณะที่ผู้ชายได้รับเลือกเป็นวุฒิสมาชิก ร้อยละ 84.42 ส่วนการเมืองในระดับท้องถิ่นมีผู้หญิงได้รับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารในทางการเมืองท้องถิ่นน้อยกว่าร้อยละ 12 มีเพียงนายกเทศบาลนครที่ผู้หญิงได้รับการเลือกตั้งถึงร้อยละ 13.04 ในขณะที่ผู้ชายมีสัดส่วนได้รับเลือกตั้งเป็นนายกและสมาชิกสภาสูงถึงร้อยละ 80-90 ซึ่งยังคงเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าผู้หญิงอยู่มาก (สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2558) จากข้อมูลเบื้องต้นชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงยังมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองและการบริหารในระดับต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น การที่สตรีต้องเผชิญกับปัญหาทั้งในด้านทัศนคติ ทั้งจากทางสังคม

ในภาพรวมจากบุรุษและจากสตรีด้วยกันเอง ซึ่งยังไม่เอื้ออำนวยเท่าที่ควรต่อการให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วม และการที่สตรีต้องมีภาระในเรื่องของครอบครัวก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กระทบต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีด้วย (สุกฤตดา จินดาพรหม, 2555)

เทศบาลนับเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดและสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ตลอดจนเป็นสถาบันที่เป็นจุดเริ่มต้นในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองตนเอง และเป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในระดับต้นได้เป็นอย่างดี หากผู้หญิงสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและการบริหารแล้ว ก็จะสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมตามที่ต้องการได้ในระดับหนึ่ง การตัดสินใจใด ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นย่อมมีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกแต่ละคนในสังคม ผู้หญิงจึงต้องเข้าไปมีบทบาทในการตัดสินใจ ซึ่งการที่ผู้หญิงเข้ามาทำงานการเมืองมากขึ้นเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกคนในสังคม โดยเฉพาะต่อกลุ่มที่ผู้หญิงดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น เด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ผู้หญิงได้เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม ชุมชนและประเทศร่วมกับผู้ชาย เนื่องจากผู้หญิงสามารถสร้างความหลากหลายในการพัฒนาได้ ผู้หญิงมีมุมมองในเรื่องต่าง ๆ ที่ละเอียดอ่อนกว่า และสนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของคนทุกกลุ่ม รวมทั้งให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อม การศึกษา สาธารณสุข ส่วนผู้ชายมีมุมมองในเรื่องใหญ่ๆ ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ความเจริญต่าง ๆ และความปลอดภัย สิ่งเหล่านี้จะทำให้การพัฒนาเกิดการเติมเต็มสมดุล และมีความยั่งยืนตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนท้องถิ่นทั้งชายและหญิงอย่างแท้จริง (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2552)

ปัจจัยด้านจิตลักษณะเป็นสาเหตุที่สำคัญของการเกิดและพัฒนาลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง เป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นต่อการเกิดและคงอยู่ของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาต่าง ๆ ของคนไทย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2543) การศึกษาปัจจัยทางจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้งนี้ นำมาจากทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543) โดยทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนี้มี 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นดอกและผลของต้นไม้ ส่วนที่เป็นลำต้น และส่วนที่เป็นราก ในส่วนแรกเป็นดอกและผลของต้นไม้แสดงถึงพฤติกรรมการทำคุณดีละเว้นความชั่ว พฤติกรรมของคนดีและคนเก่งนี้ มีสาเหตุอยู่ 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ สาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนของลำต้น อันประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ 1) ทศนคติ ค่านิยม คุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้นหรือสถานการณ์นั้น 2) เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นเจตนาการกระทำเพื่อส่วนรวมและหลักสากลมากกว่าการเห็นแก่ส่วนตัว 3) ลักษณะมุ่งอนาคต สามารถคาดการณ์ไกลว่าอะไรจะเกิดกับตนในอนาคตและสามารถควบคุมตนให้สอดคล้องได้อย่างเหมาะสมและกระทำการที่จะก่อให้เกิดผลดีแก่ตนในวันข้างหน้า 4) ความเชื่ออำนาจในตน คือ เชื่อว่าทำดีได้ดี และการกระทำที่เหมาะสมของตนที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อตนและการกระทำที่ไม่เหมาะสมจะก่อให้เกิดผลเสียต่อตนได้ 5) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หรือการมีความมุ่งมั่นบากบั่น ฝ่าฟันอุปสรรคเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งเป้าหมายย่อยและเป้าหมายใหญ่ กลุ่มที่สอง คือ ส่วนที่เป็นรากของต้นไม้ ประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ประการที่เป็นพื้นฐานของบุคคล คือ 1) สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาด การรับรู้สิ่งที่

เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องแม่นยำ เหมาะสมกับอายุ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็มีความสามารถทางการคิด ที่เป็นนามธรรมขั้นสูงได้ 2) การมีประสบการณ์ทางสังคม หมายถึง การเข้าใจมนุษย์และสังคม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา 3) สุขภาพจิต คือ การมีความวิตกกังวลแต่น้อย หรืออยู่ในปริมาณที่เหมาะสมกับเหตุการณ์

จิตลักษณะ 3 ประการหลังนี้ เป็นสาเหตุที่สำคัญของการเกิดและพัฒนาลักษณะทางจิตใจ 5 ประการที่ลำดับของต้นไม้ และพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง ซึ่งเป็นผลไม่บนต้น ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมจึงเป็นทฤษฎีที่กำหนดจิตลักษณะ 8 ประการที่จำเป็นต่อการเกิดและคงอยู่ของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาต่าง ๆ ฉะนั้น การใช้ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมประกอบการวิจัยจะทำให้ทราบว่าสมควรพัฒนาจิตลักษณะใดบ้างที่ยังขาดไปในคนที่จะรับการพัฒนานั้น ๆ ผู้ที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะที่ขาดไปนี้เท่านั้นที่ควรที่จะพัฒนาต่อไป ไม่ควรไปพัฒนาจิตลักษณะเดิมที่เหมาะสมแล้วซ้ำอีก (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2543)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยทางจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสตรีดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรี ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพื้นที่ที่ให้การยอมรับสตรีขึ้นมาเป็นผู้นำ โดยเลือกศึกษาปัจจัยทางจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในพื้นที่เพื่อจะทราบว่าสมควรพัฒนาจิตลักษณะใดบ้างสำหรับเป็นแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราชต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาปัจจัยทางจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างได้แก่สตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชจำนวน 370 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามลักษณะทางชีวสังคมมูลหลัง ส่วนที่ 2 แบบวัดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และส่วนที่ 3 แบบวัดเกี่ยวกับปัจจัยทางจิตลักษณะ จำนวน 4 ชุด ระยะเวลาในการวิจัย คือ 6 เดือน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product-Moment Correlation)

วิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สตรีที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้น 1,996 คน (สำนักบริหารการทะเบียน, 2562)

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยวิธีของยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ทั้งนี้ยอมให้ความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 ดังสูตรในการคำนวณ

$$n = \frac{N}{(1 + Ne^2)}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

N = ขนาดของประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

$$\begin{aligned}\text{แทนค่า } n &= \frac{1,996}{1 + 1,996 (0.05)^2} \\ &= 333.22\end{aligned}$$

จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างพบว่า ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 334 คน ดังนั้น เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรในการวิจัยครั้งนี้ และเพื่อป้องกันปัญหาอัตราความไม่สมบูรณ์ในการตอบกลับแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงได้กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยเผื่อความคลาดเคลื่อนไว้ไม่ต่ำกว่า 10% โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ คือ สตรีที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎรในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 370 คน

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling) โดยผู้วิจัยพยายามเก็บตัวอย่างเท่าที่จะทำได้ตามที่ได้รับความร่วมมือ หรือยินดีให้ความร่วมมือจนครบตามจำนวนที่ต้องการ

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถามลักษณะทางชีวสังคม ภูมิหลัง แบบวัดพฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และแบบวัดเกี่ยวกับปัจจัยทางจิตลักษณะ จำนวน 4 ชุด ได้แก่ แบบวัดเอกลักษณ์แห่งตัวตน แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน แบบวัดสุขภาพจิตดี และแบบวัดทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา รายงานการวิจัยและวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ บทความวิชาการ วารสาร เว็บไซต์ และเอกสารทางวิชาการต่างๆที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยก่อนที่จะดำเนินการเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ การสำรวจภาคสนามเกี่ยวกับที่ตั้ง สภาพปัจจุบันและบริบทโดยทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

2. ดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

3. นำข้อมูลกลับมาตรวจสอบ และคัดแยกข้อมูลที่ไม่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผลได้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีแบบวัดที่สามารถนำมาใช้ได้จำนวน 370 ชุด

ผลการวิจัย

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 58.4 ครอบครัวมีรายได้ 5,001 -10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46 และเคยเป็นอาสาสมัครคิดเป็นร้อยละ 32.2

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราชในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.25$) โดยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นสูงสุด คือ ด้านการแสดงความคิดเห็น และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นต่ำสุด คือ ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์

ปัจจัยทางจิตลักษณะทั้ง 4 ประการ พบว่า เอกลักษณ์แห่งตัวตนของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.78$) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$) ปัจจัยด้านสุขภาพจิตดีในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสุขภาพจิตดีในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.93$) และทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.79$)

ปัจจัยทางจิตลักษณะ อันได้แก่ เอกลักษณ์แห่งตัวตน และทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

เอกลักษณ์แห่งตัวตน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งตัวตนสูง ย่อมเป็นผู้ที่มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นสูงเช่นกัน วิชาการทางจิตวิทยาได้พบลักษณะที่สำคัญหลายลักษณะของมนุษย์ อันเป็นลักษณะทางจิตใจที่จะผลักดันให้บุคคลทำตนให้เป็นประโยชน์ ทั้งต่อส่วนรวมและต่อกลุ่มที่ตนใกล้ชิดให้มากที่สุด และไม่ทำตน

ให้เป็นปัญหาต่อสังคม นั่นคือ ลักษณะเอกลักษณ์แห่งอีโก้ หรือเอกลักษณ์แห่งตัวตน (ego identity) ซึ่งเป็นลักษณะที่อีริก อีริกสัน (Erik Erikson, 1968 อ้างใน ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2543) เสนอไว้ในทฤษฎีพัฒนาการของบุคลิกภาพด้านสังคมอารมณ์ของมนุษย์ อีริกสันได้แบ่งช่วงชีวิตของมนุษย์จากแรกเกิดถึงอายุ 80 ปี เป็น 8 ช่วง ตามการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสมองจากการเกิดและเติบโตอย่างรวดเร็วในวัยเด็กและซาลงในวัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น และคงที่ในวัยผู้ใหญ่ หลังจากนั้นร่างกายจะเริ่มเสื่อมลง ตลอดจนความรับผิดชอบ จนหมดสภาพในวัยผู้ใหญ่ตอนกลางถึงวัยชรา ความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของบุคคลนี้ ทำให้คนรอบข้างเรียกร้องและตอบสนองแตกต่างกันไป อีริกสันจึงสนใจความสามารถในการปรับตัวของมนุษย์ในแต่ละช่วงชีวิต และเชื่อว่าการปรับตัวไม่ได้หรือปรับตัวได้น้อยในช่วงต้นของชีวิตจะเป็นสาเหตุประการสำคัญของการที่บุคคลนั้นจะปรับตัวไม่ได้ในช่วงต่อไปจนตลอดชีวิตของเขา

การที่บุคคลจะปรับตัวได้มากเพียงใดในแต่ละช่วงชีวิตนั้น อีริกสัน กล่าวว่า ขึ้นอยู่กับสาเหตุ 3 ประการ ในตัวบุคคล นั่นคือ ประการที่ 1 การเปลี่ยนแปลงทางสรีระในแต่ละช่วงชีวิต เช่น จากทารก เป็นเด็กเล็ก ช่วงวัยรุ่นหรือวัยชรา จะทำให้บุคคลมีความสามารถ ความอยาก ความต้องการที่แตกต่างออกไปตามช่วงอายุ ประการที่ 2 คนรอบตัวและสังคมก็จะมีข้อเรียกร้องข้อกำหนด ที่คาดว่าคนในแต่ละช่วงอายุต้องปฏิบัติ ต้องรับผิดชอบในเรื่องที่ต่างกันไปตามอายุ โอกาส และบริบทที่บุคคลอยู่ และ ประการที่ 3 ปริมาณการปรับตัวของบุคคลนั้นในช่วงก่อนมีมากเพียงใด ก็จะช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงปัจจุบันจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและทางสังคมได้มากหรือน้อยตามไปด้วย ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของสาเหตุทั้งสามฝ่าย ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวได้ในปริมาณต่าง ๆ ในขั้นหนึ่งของบุคคล ความสามารถในการปรับตัวทางอารมณ์สังคม ทั้ง 8 ช่วง นั้น มีรายละเอียดในแต่ละช่วงคือ ขั้น 1 ความไว้วางใจ-ไม่ไว้วางใจขั้นพื้นฐาน (Basic Trust vs. Distrust) (อายุ 0-1.5 ขวบ) ขั้น 2 ความเป็นตัวของตัวเอง-ความสงสัยอับอาย (Autonomy vs. Shame and Doubt) (อายุ 1.5-3 ขวบ) ขั้น 3 ความริเริ่ม-ความรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt) (อายุ 3-6 ขวบ) ขั้น 4 ความขยันขันแข็ง หรือความมีปมด้อย (Industriousness vs. Inferiority) (7-12 ปี) ขั้น 5 ความมีเอกลักษณ์ หรือความสับสนในเอกลักษณ์ (Identity Achievement vs. Identity Diffusion) (อายุ 13-19 ปี) ขั้น 6 ความสนิทชิดใกล้ หรือความโดดเดี่ยว (Intimacy vs. Isolation) (อายุ 20-35 ปี) ขั้น 7 การสร้างขยาย หรือความถดถอย (Generativity vs. Stagnation) (อายุ 36-59 ปี) ขั้น 8 ความภาคภูมิใจในเกียรติของตน หรือความสิ้นหวัง (Integrity vs. Despair) (อายุ 60-80 ปี)

ซึ่งงานวิจัยที่มีผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุเอกลักษณ์แห่งตัวตน คือ งานวิจัยของ นภาพิยะศิรินนท์ (2541) ซึ่งศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของนักศึกษาสถาบันราชภัฏ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสถาบันราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง จำนวน 420 คน นักวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเอกลักษณ์แห่งตัวตนสูงเป็นผู้ที่มีความตั้งใจที่จะไปเลือกตั้งในอนาคตมากกว่านักศึกษาที่มีคะแนนเอกลักษณ์แห่งตัวตนต่ำ ผลเช่นนี้พบในกลุ่มรวม นอกจากนี้ยังพบอีกว่า เอกลักษณ์แห่งตัวตน เป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 2 ของความตั้งใจที่จะไปเลือกตั้งในอนาคต เมื่อร่วมกับตัวทำนายจิตลักษณะและสถานการณ์อีก 2 ตัว รวมเป็น 3 ตัว สามารถทำนายความตั้งใจที่จะไปเลือกตั้งในอนาคต ได้ 15.3%

ในกลุ่มรวม นอกจากนี้ งานวิจัยของคมนา วัชรานินทร์ (2546) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนาของนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงจำนวน 180 คน และนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 180 คน รวมทั้งสิ้น 360 คน นักวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเอกลักษณ์แห่งตัวตนสูง เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนามากกว่านักศึกษาที่มีคะแนนเอกลักษณ์แห่งตัวตนต่ำ และนักวิจัยยังพบอีกว่าเอกลักษณ์แห่งตัวตน เป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 1 ของทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนา เมื่อร่วมกับตัวทำนายจิตลักษณะอีก 2 ตัว รวมเป็น 3 ตัว สามารถทำนายทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนา ได้ 29.1% ในกลุ่มรวม ดังนั้น เอกลักษณ์แห่งตัวตน จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่พึงปรารถนาต่าง ๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นด้วยเช่นกัน โดยผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งตัวตนสูง ย่อมเป็นผู้ที่มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นสูงเช่นกัน ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีเอกลักษณ์แห่งตัวตนในระดับปานกลาง และมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

ทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นย่อมเป็นผู้ที่มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเช่นกัน ซึ่งทัศนคติเป็นจิตลักษณะประเภทหนึ่งของบุคคล เกิดจากความรู้เชิงประเมินค่าของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งนั้น คือ ความรู้ว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์หรือมีโทษมากน้อยเพียงใด เมื่อเกิดความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจสิ่งหนึ่ง บุคคลนั้นจะมีความพร้อมที่จะกระทำต่อสิ่งนั้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2530) ภายหลังจากที่บุคคลมีความรู้เชิงประเมินค่าต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าดีเลว หรือมีประโยชน์หรือมีโทษอย่างไร และเกิดความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจสิ่งนั้น ๆ แล้ว การมุ่งกระทำที่จะเกิดขึ้นนั้นมักจะสอดคล้องกับการรับรู้และความรู้สึกต่อสิ่งนั้น ๆ เสมอ (Eagly & Chaiken, 1993) ดังนั้น การสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเกิดจากการทำให้คนได้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกที่ดี เห็นคุณค่า จนกระทั่งมีความตั้งใจที่จะกระทำ และเกิดการกระทำหรือพฤติกรรมขึ้น และหากผู้หญิงสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและการบริหารมากขึ้นแล้ว ก็จะสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมตามที่ต้องการได้ในระดับหนึ่งในฐานะที่เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคม ผู้หญิงจึงต้องเข้าไปมีบทบาทในการตัดสินใจ ซึ่งการที่ผู้หญิงเข้ามาทำงานการเมืองมากขึ้นก็ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้หญิงด้วยกันเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกคนในสังคม โดยเฉพาะต่อกลุ่มที่ผู้หญิงดูแลอย่างใกล้ชิด เช่น เด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ผู้หญิงเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ผู้หญิงได้เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม ชุมชนและประเทศร่วมกับผู้ชาย เนื่องจากผู้หญิงสามารถสร้างความหลากหลายในการพัฒนาได้ ผู้หญิงมีมุมมองในเรื่องต่าง ๆ ที่ละเอียดอ่อนกว่า และสนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของคนทุกกลุ่ม รวมทั้งให้ความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อม การศึกษา สาธารณสุข ส่วนผู้ชายมีมุมมองในเรื่องใหญ่ ๆ ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ความเจริญต่าง ๆ และความปลอดภัย สิ่งเหล่านี้จะทำให้การพัฒนาเกิดการเติมเต็มสมดุล และมีความยั่งยืนตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนท้องถิ่นทั้งชายและหญิงอย่างแท้จริง (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2552)

ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในระดับปานกลางและมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และเอกลักษณ์แห่งตัวตนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นในระดับปานกลางและมีเอกลักษณ์แห่งตัวตนในระดับปานกลางเช่นกัน ดังนั้น จึงควรสร้างทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกที่ดีเห็นคุณค่า จนกระทั่งมีความตั้งใจที่จะกระทำ และเกิดการกระทำหรือพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมากขึ้น รวมถึงการศึกษาสาเหตุและแนวทางการพัฒนาเอกลักษณ์แห่งตัวตนเพิ่มขึ้นต่อไป

2. ควรมีการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบ (Correlation-Study) โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three Way Analysis of Variance) และการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Entered และ Stepwise รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Path Analysis ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาอิทธิพลของปัจจัยเชิงเหตุที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นได้แก่ ทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น

3. ควรมีการศึกษาปัจจัยท้องถิ่นต่าง ๆ เพิ่มเติมที่เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุซึ่งทำให้สตรีในชุมชนได้มีส่วนร่วมทางการเมือง

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเขตเทศบาลตำบลควนกลาง อำเภopiปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถามที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ด้านเวลาอย่างเต็มที่แก่ผู้วิจัยจนกระทั่งการดำเนินการวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2540). *ปฏิรูปครอบครัว: สู่ยุครุ่งเรืองของเมืองไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัทซัคเซสมีเดีย.
- คมนา วัชรานินทร์. (2546). *ปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนาของ นักศึกษามหาวิทยาลัย*. (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2530). *การวัดและการวิจัยทัศนคติที่เหมาะสมตามหลักวิชาการ*. เอกสาร ประกอบคำบรรยายพิเศษ วิชา วพป.589 สัมมนาสังคมศาสตร์เชิงพฤติกรรม ในหลักสูตร ปริญญาโทสาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2543). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและพัฒนาบุคคล* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน, และคณะ. (2531). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน: ชุดฝึกอบรม การเสริมสร้างคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน*. สถาบันข้าราชการพลเรือน สำนักข้าราชการพลเรือน.
- นภา ปิยะศิริพันธ์. (2541). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของ นักศึกษาสถาบันราชภัฏ*. (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศิริพร ปิ่นล่ม. (2560). การมีส่วนร่วมทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของการเข้าสู่เส้นทางการเมืองของสตรี. *วารสารการวิจัยการบริหาร การพัฒนา*, 7(2), 1-12.
- สมศักดิ์ พรหมเตือ, วีรศักดิ์ จารุโณปถัมภ์, และวิโรวรรณ พรหมมากุล. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตเทศบาลตำบลนาบุญ อำเภอนาบุญ จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารช่อพะยอม*, 28(1), 221-230.
- สุกฤตา จินดาพร. (2555). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุกฤตา จินดาพร, และโชติมา แก้วกรอง. (2556). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 3(2), 118-133.
- สุพินดา เกิดมาลี. (2547). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชา สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม.
- สุภาสินี นุ่มเนียม. (2546). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. (ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต). สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์.



- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2552). *รักท้องถิ่น รักประชาธิปไตย สนับสนุนสตรีไทยเข้าสู่การเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2558). *รายงานสถานการณ์สตรี ปี 2558*. สืบค้นจาก <http://www.gender.go.th>
- สำนักบริหารการทะเบียน. (2562). *รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน ประจำปี พ.ศ. 2561*. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/Views/showZoneData.php?rcode=8005&statType=1&year=61>
- อนุรักษ์ นิยมเวช. (2554). *บทความเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- Ajzen, I. & Fishbein, M.. (1980). *Understanding attitude and Predicting Social Behavior*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Eagly & Chaiken. (1993). *The Psychology of Attitudes*. Fort Worth, TX: Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.
- Lickona, T. (1992). *Educating for character*. How our school can teach respect and responsibility. New York: Bantam Books.